

**Tutkimusrahoituspäätösten
perusteet 2023–2024**

**Tarkistus 20.9.2023 päätettyyn asiakirjaan
Hallituksen päätös 27.2.2024**

SUOMEN AKATEMIA

Sisällys

Johdanto	4
1. Rahoitusperusteet	4
1.1. Taloudellinen perusta	5
1.1.1. Tutkimuksen kustannusten yhteisrahoitteisuus ja kokonaiskustannusmalli	5
1.2. Rahoituksen hakeminen	5
1.2.1. Hakuajat.....	5
1.2.2. Rahoituksen hakija	6
1.2.3. Haettava rahoitus ja suorituspaikan sitoumus	6
1.3. Rahoituksen myöntäminen, käyttö ja raportointi.....	7
1.3.1. Rahoituksen myöntäminen ja sen rajoitukset	7
1.3.1.1. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkka	8
1.3.2. Rahoituksen käyttöön liittyviä periaatteita	9
1.3.2.1. Omistus- ja käyttöoikeudet.....	9
1.3.3. Rahoituspäätöstä koskevat muutokset.....	10
1.3.4. Raportointi.....	10
1.4. Kansainvälisyyden edistäminen	11
1.5. Vastuullisen tieteen käytäntöjä	11
1.5.1. Tutkimuseettiset kysymykset	11
1.5.2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	11
1.5.3. Avoin tiede	12
1.5.4. Kestävän kehityksen tavoitteet	13
1.5.5. Vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteet	13
2. Hakemusten arviointi ja päätöksenteko	13
2.1. Hakemusten vertaisarviointi.....	14
2.2. Rahoituspäätösten perusteet	16
3. Rahoitusmuodot.....	17
3.1. Tutkijalähtöinen rahoitus	17
3.1.1. Tutkijantehtävät	17
3.1.1.1. Akatemiaprofessorin tehtävä.....	17
3.1.1.2. Akatemiatutkijan tehtävä.....	18
3.1.1.3. Kliinisen tutkijan tehtävä	19
3.1.1.4. Aikaisemmat tutkijan tehtävän rahoitusmuodot	19
3.1.2. Tutkimusryhmille osoitettava rahoitus	20

3.1.2.1. Akatemiahankkeet	20
3.1.2.2. Ideat ratkaisuksi – tutkimuksen hyödyntämisen rahoitus.....	21
3.1.2.3. Tutkimuksen huippuyksikköohjelma	22
3.1. Organisaatiolähtöinen rahoitus.....	22
3.1.2. Tutkimusinfrastruktuurien rahoitus (FIRI)	22
3.1.3. Yliopistojen profiloitumisen vahvistaminen kilpaillulla rahoituksella	23
3.1.4. Lippulaivaohjelma.....	24
3.2. Temaattinen rahoitus ja muu rahoituksen kohdentaminen	25
3.2.2. Akatemiaohjelmat	25
3.3.2. EU:n elpymisvälineen erityisrahoitus; vihreän ja digitaalisen siirtymän avainalat.....	26
3.3.3. Kansainvälisen tutkimusyhteistyön erityisrahoitus	26
3.3.4. Temaattisen rahoituksen erityisrahoitusmuodot.....	27
4. Linjausten taustaa	27

Johdanto

Suomen Akatemian päätöksentekuelimiä ovat hallitus ja sen asettamat jaostot, tieteelliset toimikunnat ja tutkimusinfrastruktuurikomitea. Lisäksi Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto (STN). Tässä asiakirjassa kuvataan muiden paitsi strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitustoiminnan perusteet. STN noudattaa tässä asiakirjassa määriteltyjä Akatemian tutkimusrahoituspäätösten perusteita, paitsi niiltä osin kuin se on päättänyt toisin. STN on vahvistanut ohjelmiensa rahoitusperiaatteet viimeksi 11.9.2023.

Akatemiaa ohjaavat laki ja asetus Suomen Akatemiasta, Suomen Akatemian johtosääntö sekä Suomen Akatemian hallintoviraston työjärjestys. Akatemian voimassa olevaan strategiaan pohjautuva Tutkimusrahoituspäätösten perusteet -asiakirja sisältää yleiset linjaukset rahoituksen perusteista, hakemusten arvioinnin periaatteista ja käytössä olevien rahoitusmuotojen sisällöistä. Näiden käytännön toteutus kuvataan Suomen Akatemian rahoitusehdoissa sekä voimassa olevissa hakuilmoituksissa. Tieteelliset toimikunnat ja tutkimusinfrastruktuurikomitea voivat laatia rahoituspäätöksensä perusteeksi myös omia, tarkentavia kriteerejään. Nämä toimielinten omat kriteerit eivät kuitenkaan voi olla ristiriidassa tässä Tutkimusrahoituspäätösten perusteet -asiakirjassa esitettyjen rahoituspäätösten perusteiden kanssa.

Tämän asiakirjan sisältöä sovelletaan niissä hauissa, joiden alkamispäivä on 1.11.2023 ja 31.10.2024 välisenä aikana ja niiden perusteella tehtävissä rahoituspäätöksissä.

1. Rahoitusperusteet

Suomen Akatemian keskeisenä tehtävänä on rahoittaa korkeatasoista tieteellistä tutkimusta. Tätä tarkoitusta varten Akatemialla on erilaisia rahoitusmuotoja, jotka ovat Akatemian päätöksentekielinten käytössä. Rahoituspäätökset perustuvat hakemuksiin ja rahoitus on määräaikaista. Akatemia asettaa tavoitteita myöntämälleen rahoitukselle ja seuraa niiden toteutumista.

Akatemian rahoituksella tuotettujen tulosten tulee olla julkisia ja toteutettu hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden mukaan. Suomen Akatemia noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyväksymiä ohjeita ja edellyttää rahoittamiensa tutkijoiden ja suorituspaikkojen noudattavan niitä.

Tieteellisissä julkaisuissa ja tutkimusaineistoissa, joita on rahoitettu Akatemian tutkimusrahoituksella tai joissa on hyödynnetty Akatemian rahoittamia tutkimusinfrastruktuureja, tulee aina mainita, että tutkimuksen toteuttamiseen on käytetty Suomen Akatemian myöntämää rahoitusta. Sähköisen julkaisun tai aineiston yhteydessä tieto on lisättävä sen metatietoihin.

1.1. Taloudellinen perusta

Valtion talousarviossa Suomen Akatemialle (ml. STN) osoitetaan valtuutta, joka oikeuttaa Akatemian sitoutumaan monivuotisiin tutkimusrahoituspäätöksiin. Talousarviossa Akatemialle myönnetään määrärahat menoihin, jotka aiheutuvat talousarviovuoden ja aikaisempien vuosien valtuuksien käytöstä. Lisäksi talousarvioon sisältyy määräraha hallintoviraston toimintaan sekä kansainvälisten organisaatioiden jäsenmaksuihin.

Akatemian hallitus osoittaa toimikuntien, tutkimusinfrastruktuurikomitean ja jaostojen käyttöön voimavarat. Rahoituspäätöstä tehdessään jaosto toteaa, minkä toimikunnan ja hallintoviraston vastuualueen toimialalle hanke kuuluu.

1.1.1. Tutkimuksen kustannusten yhteisrahoitteisuus ja kokonaiskustannusmalli

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus on yleensä yhteisrahoitteista toimintaa, jossa rahoitettavan hankkeen kustannuksista vastaa aina vähintään kaksi osapuolta. Akatemialta rahaa hakiessaan yliopistot, tutkimuslaitokset ja muut tutkimusorganisaatiot sitoutuvat yhteisrahoitteisuuteen omalla rahoitusosuudellaan.

Akatemia harjoittaa myös vuorovaikutuksellista tutkimusrahoitusyhteistyötä yliopistojen, tutkimuslaitosten, koti- ja ulkomaisten rahoittajien sekä muiden toimijoiden kanssa.

Tutkimusrahoituspäätöksissä sovelletaan pääsääntöisesti kokonaiskustannusmallia. Tämä vaikuttaa määrärahojen hakemiseen, budjetointiin, määrärahojen osoittamiseen käyttäjille, kirjanpitoon ja raportointiin. Akatemian rahoitusosuus on yleensä enintään 70 prosenttia, jolla Akatemia rahoittaa hankkeen kokonaiskustannuksia. Yliopistojen profiloitumisen vahvistamisen ja lippulaivaohjelman sekä strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitusmuodoissa rahoitus on täysimääräistä, eikä hakijaorganisaatiolta tai hakijalta edellytetä tällöin omarahoitusosuutta. Kokonaiskustannusmallia ei sovelleta akatemiaprofessoreiden omien palkkojen kustannuslaskennassa eikä kahdenvälisiin sopimuksiin perustuvissa liikkuvuusapurahoissa. Kokonaiskustannusmallista voidaan poiketa lisäksi sellaisissa yhteisrahoitteisissa kansainvälisissä hauissa, joissa on päätetty yhteisistä tutkimushankkeiden taloushallinnon periaatteista.

1.2. Rahoituksen hakeminen

1.2.1. Hakuajat

Tutkimusrahoitus julistetaan haettavaksi sen mukaan kuin hallintovirasto päättää, yleensä rahoitusmuodoittain. Akatemiassa on kaksi säännöllisesti toistuvaa hakuaikaa toinen talvella (yleensä tammikuussa) ja toinen keväällä (yleensä huhtikuussa) sekä joitakin vaihtuvia hakuajkoja. Ilmoitetut

hakujen päättymisajankohdat ovat ehdottomia. Hakemus, joka ei ole saapunut Akatemiaan määräaikaan mennessä, jätetään tutkimatta.

1.2.2. Rahoituksen hakija

Rahoitusmuodosta riippuen, Suomen Akatemian rahoituksen hakijana on tutkimushankkeen vastuullinen johtaja tai organisaatio. Organisaatioiden haettavana ovat tutkimusinfrastruktuurien rahoitus, yliopistojen profiloitumisen vahvistaminen, lippulaivaohjelma sekä erikseen määritellyt erityisrahoitukset.

Vastuullisen johtajan tulee olla tohtorin tutkinnon suorittanut taikka professorin tai dosentin tasoinen tutkija, ellei tässä asiakirjassa ole rahoitusmuodon kohdalla mainittu muuta. Lukuunottamatta organisaatorahoitusmuotoja hakemuksen vastuullista johtajaa ei voi vaihtaa hakemuksen käsittelyprosessin aikana (hakuajan päätyttyä mutta ennen päätöksentekoa). Tästä voi olla poikkeuksena ainoastaan vastuullisen johtajan menehtyminen.

Monissa rahoitusmuodoissa hakijana voi olla osahankkeiden yhteenliittymä, konsortio. Se on yhteisen suunnitelman ohjaamana toimiva määräaikainen osahankkeiden kokonaisuus, jossa suunnitelmallisella yhteistyöllä pyritään tavanomaista hankeyhteistyötä mittavampaan lisäarvoon. Konsortiohakemus käsitellään Akatemiassa yhtenä kokonaisuutena ja siitä tehdään päätös yhdessä päätöksentekoelimityksessä.

1.2.3. Haettava rahoitus ja suorituspaikan sitoumus

Akatemialta rahoitusta hakevan tulee esittää hakemuksessaan arvio hankkeen kokonaiskustannuksista ja rahoitussuunnitelma, johon sisältyy Akatemialta haettava rahoitus.

Hakemukseen tulee sisältyä myös tutkimuksen suorituspaikan so. hakijan taustaorganisaatio (esimerkiksi yliopisto, tutkimuslaitos tai muu tutkimusorganisaatio) sitoumus. Siinä suorituspaikka takaa hankkeelle perusedellytyksen toimintaan ja ilmoittaa suorituspaikan yleiskustannusosuuden, henkilösivukustannuksen ja tehollisen työajan kertoimen. Akatemiattutkijan tehtävän osalta suorituspaikka sitoutuu siihen, että rahoituksen saanut pystyy sitoutumaan tutkimustyöhön täysipainoisesti. Suorituspaikka sitoutuu siihen, että akatemiattutkijalla on kokoaikainen palvelussuhde koko rahoituskauden ajan palkkauksen määräytyessä suorituspaikan palkkausjärjestelmän mukaisin ehdoin. Myönteisen rahoituspäätöksen jälkeen suorituspaikka hyväksyy myös hankkeeseen liittyvän aineistonhallintasuunnitelman.

Tutkimusaineistojen säilyttämisen ja avaamisen kulut katsotaan kuuluvan tutkimushankkeen suorituspaikan yleiskustannuksiin, mutta ne voidaan myös perustellusti hyväksyä Akatemian tutkimusrahoituksesta katettaviksi tutkimuskuluiksi. Mikäli kysymyksessä on valtionavustus, tutkimuksen suorituspaikka sitoutuu toimimaan valtionavustuksen saajana hakijan puolesta siihen liittyvine velvoitteineen.

Vertaisarvioitujen artikkeleiden välittömästi avoimeksi saattamisen kulut sisältyvät suorituspaikkojen yleiskustannuksiin ja ovat siten osa niiden tarjoamien tukitoimien kustannuksia.

Vastaanottaessaan tutkimusrahoituksen suorituspaikka vastaa siitä, että mahdolliset tutkimuksen tekemiseen tarvittavat eettisten toimikuntien lausunnot ja luvat on hankittu ennen hankkeen alkamista.

Akatemiaprofessorin tehtävän hakijoilla suorituspaikan sitoumus koskee myös tutkijan työajan käyttöä muihin kuin tutkimustehtäviin sekä palkkausta ja muita tutkijan toimintaedellytyksiä.

1.3. Rahoituksen myöntäminen, käyttö ja raportointi

1.3.1. Rahoituksen myöntäminen ja sen rajoitukset

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus myönnetään määräajaksi. Akatemian tutkimusrahoituksen myöntömenettelyssä noudatetaan valtioneuvoston asetuksia silloin, kun rahoituksen hakijana tai saajana on muu kuin valtion organisaatio, esimerkiksi julkisoikeudellinen yliopisto tai muu itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, kunta, kuntayhtymä, yhdistys, yritys, säätiö, ulkomainen organisaatio tai yksityinen henkilö. Akatemian rahoitusehdot ovat kuitenkin samat riippumatta siitä, onko kysymyksessä valtion organisaatio vai valtioneuvoston asetuksen saaja. Pääsääntöisesti Akatemian rahoituksella ei tueta taloudellista toimintaa. Taloudellisena toimintana pidetään tavaroiden ja palveluiden tarjoamista markkinoilla. Rahoitusta voidaan myöntää taloudelliseen toimintaan vain, mikäli se on myönnettävissä de minimis -asetuksen (komission asetus 1407/2013) mukaisena.

Tutkimusrahoituspäätösten tulee tukea tutkimushankkeen toteutusta. Kaikki tutkimushankkeen määräraharatkeet pyritään käsittelemään saman päätöksen yhteydessä. Toimikunta, tutkimusinfrastruktuurikomitea tai jaosto voi asettaa rahoitukselle ehtoja. Hankkeelle ei yleensä myönnetä lisärahoitusta rahoituskaudelle.

Tutkimusmäärärahoista päätettäessä voidaan laatia varalista muista parhaiten menestyneistä hakemuksista. Lista on pääsääntöisesti voimassa sen vuoden loppuun, jolloin rahoituspäätökset tehdään. Määrärahan luonteesta johtuen tästä voidaan poiketa.

Rahoitusta voidaan myöntää samalle henkilölle samassa haussa vain yhdessä seuraavista rahoitusmuodoista: akatemiaprofessorin tehtävä, kliinisen tutkijan tehtävä ja akatemiahanke. Mikäli rahoituksen hakija hakee samassa haussa useammalla kuin yhdellä hakemuksella joitain näistä rahoitusmuodoista, tutkitaan ja arvioidaan hakemuksista vain ensimmäisenä saapunut. Akatemiaprofessorin aiehakuun osallistuvalla henkilöllä voidaan samassa haussa myöntää akatemiahanke, mutta ei akatemiaprofessorin tehtävää.

Suomen Akatemian hallituksen, tieteellisen toimikunnan sekä strategisen tutkimuksen neuvoston jäsenen hakemusta ei hänen toimikautensa aikana tutkita. Rajoitus otettiin käyttöön vuoden 2019 alusta. Se ei koske niitä rahoitusmuotoja, joissa hakijana on organisaatio. Myöskään Akatemian hallintoviraston henkilöstöön kuuluvien hakemusta ei tutkita.

Tutkimuksen huippuyksikön johtajan, varajohtajan tai tutkimusryhmien johtajien akatemiahankerahakemusta ei tutkita huippuyksikön kolmen ensimmäisen toimintavuoden aikana.

Tutkijatohtorin tehtävän saaneen akatemiatutkijahakemusta ei tutkita, jos rahoituskaudet ovat päällekkäisiä.

Jos akatemiatutkijan tehtävää hakeneella on ollut aiemmin viisivuotinen akatemiatutkijan tehtävä, Akatemia ei tutki hänen uutta akatemiatutkijan tehtävän hakemustaan.

Nelivuotisen akatemiatutkijan tehtävän saaneelle voidaan myöntää uusi akatemiatutkijan tehtävä rahoituskauden viimeisenä vuotena siten, etteivät rahoituskaudet ole päällekkäisiä.

Akatemian tutkimusrahoitus myönnetään suomalaiseen suorituspaikkaan, jollei erityisiä perusteita muulle ole. Hankkeen vastuullisella johtajalla tulee olla kiinteät yhteydet Suomeen monivuotisen tutkimushankkeen toteuttamiseksi.

1.3.1.1. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkka

Suomen Akatemian tutkijalähtöinen ja temaattinen rahoitus (ks. luku 3) on tarkoitettu ensisijaisesti hankkeessa päätoimisesti ja kokoaikaisesti työskentelevien tutkijoiden palkkaukseen ja hankkeen muihin kuluihin. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkaukseen ei pääsääntöisesti myönnetä rahoitusta.

Hankkeen vastuullisen johtajan palkkakuluja (sisältäen muun muassa väitöskirjatutkijoiden ohjauksen) voidaan kuitenkin sisällyttää hankkeen rahoitettaviksi kustannuksiksi kokonaiskustannusmallin ja tutkimussuunnitelman mukaisesti.

Vastuullisen johtajan palkkakustannukset tulee kirjata hankkeen kustannusarvion, eivätkä ne saa olla merkittävät verrattuna hankkeen kokonaiskustannuksiin, ellei rahoituspäätöksessä ole toisin todettu.

Edellä sanotusta riippumatta akatemiahankkeen, huippuyksikköhanke-ideat ratkaisuksi – tutkimuksen hyödyntämisen rahoitus-haun tai temaattisen rahoituksen hankkeen vastuulliselle johtajalle voidaan kuitenkin myöntää tutkimuksellisesti hyvin perustelluista syistä enintään vuoden rahoitus. Tällainen syy voi olla esimerkiksi työskentely ulkomailla, paluu kotimaahan

sekä siirtyminen toiseen tutkimusorganisaatioon tai Suomessa sijaitsevaan yritykseen.

1.3.2. Rahoituksen käyttöön liittyviä periaatteita

Hankkeen toteuttamisesta ja rahoitussuunnitelman noudattamisesta vastaa ensisijaisesti rahoituksen hakija (ks. 1.2.2.).

Suomen Akatemian tutkimusmäärärahalta työskentelevän henkilöstön tulee pääsääntöisesti olla palvelussuhteessa. On suositeltavaa, että palvelussuhde kestää koko rahoituskauden ajan, ellei tutkimushankkeen toteuttamiseen liittyvä erityinen syy edellytä lyhyempää palvelussuhdetta. Lyhytaikaisia tutkimus-, selvitys- tai muita tehtäviä voidaan toteuttaa myös ostopalveluina.

Maksatuspyyntöön perustuen Suomen Akatemia voi perustellusti maksaa myöntämästään päätöskohtaisesta rahoituksesta valtionavustuslain tarkoittamaa ennakkoa yliopistoille ja ammattikorkeakouluille VTV:n ja OKM:n linjauksen mukaisesti. Tämä ei koske apurahoja eikä yliopistojen profiloitumisen vahvistamisen rahoitusta.

Akatemiaprofessoreilla omaan tutkimustyöhön liittyvän opetuksen antaminen kuuluu työtehtäviin.

Akatemiatutkijan tehtäviin kuuluu neljän vuoden rahoituskauden aikana 4 kk ammattimaisen tutkijan uran kannalta tärkeitä muita kuin tutkimustehtäviä. Näitä voivat olla esimerkiksi opetus- ja ohjaustyö, hallinnolliset tehtävät, vuorovaikutus- tai vaikuttamistyö tai muut, organisaation ydintehtäviin liittyvät tehtävät. Tämä yhteensä 4 kk työtä vastaavan ajan palkkaus toteutetaan siten, että akatemiatutkijan kokonaiskustannusarvioon voi sisällyttää siitä enintään 2 kk.

Yliopistoissa annettavan opetuksen ja tutkijan uran kannalta on tärkeää, että myös muut Akatemian rahoittamissa tutkimushankkeissa työskentelevät tohtorin tutkinnon suorittaneet tutkijat antavat tutkimustyöhön liittyvää opetusta. Samalla on tärkeää, että muut, omaan tutkimustyöhön välittömästi kytkeytymättömät tehtävät eivät haittaa itse tutkimuksen tekemistä.

Akatemia suosittelee, että mikäli Akatemian hankkeissa työskentelevät väitöskirjatutkijat antavat opetusta, sen tulee liittyä heidän omaan tutkimustyöhönsä. Opetustyö ei saa viivästyttää väitöskirjatyötä.

1.3.2.1. Omistus- ja käyttöoikeudet

Suomen Akatemian rahoittaman hankkeen tutkimustulosten omistus- ja käyttöoikeuksista tulee sopia hankkeen osapuolten ja tarvittaessa myös suorituspaikkojen kanssa. Sopimukset on parasta tehdä kirjallisesti ja mahdollisimman pian rahoituspäätöksen jälkeen. Samoin osapuolten tulisi hankkeen käynnistyessä sopia hankkeen käyttämien aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksista.

Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit tulee julkaista maailmanlaajuisen, vastaanottajalle maksuttoman ja välittömän avoimuuden takaavaa lisenssiä käyttäen. Lisenssin on taattava myös artikkelin sisällön maksuton uudelleenjakaminen ja muokkaaminen. Poikkeukset on esitetty rahoitusehdoissa.

Akatemian rahoituksella hankitut tarvikkeet ja laitteet jäävät tutkimustyön suorituspaikan omistukseen. Tutkimusinfrastruktuurirahoituksen osalta voidaan eri osapuolten kesken sopia muusta menettelystä; tämä tulee tehdä kirjallisesti sekä ilmoittaa Akatemialle infrastruktuurirahoitusta haettaessa.

Niissä tutkimuksen suorituspaikoissa, joissa sovelletaan korkeakoulukeksintölakia, katsotaan Akatemian rahoittama tutkimus lain tarkoittamaksi sopimustutkimukseksi. Tämän mukaisesti korkeakouluilla on ensisijainen oikeus tutkimuksessa syntyneisiin keksintöihin. Muissa suorituspaikoissa työskenteleviin tutkijoihin sovelletaan työsuhdekeksintölakia.

1.3.3. Rahoituspäätöstä koskevat muutokset

Jos Suomen Akatemian myönteistä rahoituspäätöstä tai rahoituksen käyttöä on tarvetta muuttaa ja muutokset ovat oleellisia, on niihin saatava etukäteen Akatemian hyväksyntä. Rahoituspäätöksiin ei voi hakea muutosta rahoituksen voimassaoloajan päätyttyä. Ne asiat, joihin muutosta voidaan hakea, on kuvattu tarkemmin Suomen Akatemian rahoitusehdoissa.

1.3.4. Raportointi

Tutkimusraportti on Akatemian tärkein työkalu rahoitettujen hankkeiden tieteellisen, yhteiskunnallisen ja muun vaikuttavuuden arvioimiseksi. Akatemia edellyttää, että sille raportoidaan rahoitetun tutkimuksen tuloksista, vaikuttavuudesta sekä varainkäytöstä.

Rahoituskauden päätyttyä jätetään loppuraportti. Konsortio raportoi toiminnastaan yhtenä kokonaisuutena ja raportin jättää konsortion vastuullinen johtaja. Mikäli Suomen Akatemiasta haetaan rahoitusta ja hakijalla on meneillään olevaa Akatemian rahoitusta, josta ei vielä ole jätetty loppuraporttia, hakemukseen liitetään edistymisraportti. Tämä ei koske hakijaa, jos hän toimii vastuuhenkilönä rahoitusmuodossa, jossa saajana on organisaatio.

Edellytyksenä Akatemiaan jätetyn tutkimusrahoitushakemuksen käsittelylle on, että hakija on toimittanut ohjeiden mukaisesti tutkimusraportit päättyneistä tai käynnissä olevista Akatemian rahoittamista tutkimushankkeista.

Tutkimuksen huippuyksikköohjelman, lippulaivaohjelman, tutkimusinfrastruktuurien, yliopistojen profiloitumisen vahvistamisen rahoituksen, Ideat ratkaisuksi – tutkimuksen hyödyntämisen rahoitus sekä EU:n elpymis- ja palautumisvälineen erityisrahoituksen raportoinnista Akatemia ohjeistaa erikseen.

1.4. Kansainvälisyyden edistäminen

Akatemia edistää tutkimuksen kansainvälisyyttä tutkimuksen laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen tukemiseksi yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Akatemia rohkaisee tutkijoita kansainväliseen liikkuvuuteen sekä tukee tutkimusympäristöjen kansainvälistä kilpailukykyä ja houkuttelevuutta.

Akatemia edistää suomalaisen tutkimuksen kansainvälistä näkyvyyttä ja mahdollisuuksia sekä tutkimuksen vastuullisuutta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Rahoittajien välisessä toiminnassa Akatemia painottaa monikansallista yhteistyötä.

1.5. Vastuullisen tieteen käytäntöjä

1.5.1. Tutkimuseettiset kysymykset

Suomen Akatemia edellyttää, että kaikessa sen rahoittamassa tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita ”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa”.

Ensisijainen vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta kuuluu jokaiselle tutkijalle ja tutkimusryhmälle, mutta myös tutkimusyksikön johtajalle sekä tutkimusta harjoittavien organisaatioiden johdolle. Hyvän tieteellisen käytännön lisäksi tiedeyhteisön ja tutkijan itsensä tulee ottaa huomioon voimassa oleva lainsäädäntö.

Vastuullisen tutkijan tulee tarvittaessa selvittää hakemuksessaan, miten tutkimushankkeessa eettiset kysymykset on otettu huomioon.

Suorituspaikka sitoutuu toimittamaan tutkinnan loppuraportin Akatemian kirjaamoon, mikäli Akatemian rahoitusta saaneen hankkeen vastuullisen johtajan tai tutkijan toimista on tehty tutkinta hyvän tieteellisen käytännön loukkaamisesta.

Mikäli Akatemiasta rahoitusta hakevan tutkijan on kolmen edellisen vuoden aikana todettu syyllistyneen tutkimusvilppiin, Akatemian hallintovirasto jättää hakemuksen tutkimatta. Tieto tutkimusvilpistä ei mene Akatemian päätöksentekoaikavälille. Jos tieto vilpistä tulee rahoituskauden aikana, kolmen vuoden määräaika pidennetään jäljellä olevan rahoituskauden pituudella. Jos vilppipäätökseen tehty valitus tuottaa vapauttavan päätöksen, tutkijan tekemät uudet rahoitushakemukset käsitellään normaalisti.

1.5.2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Suomen Akatemian tutkimusrahoitustoiminnassa edistetään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Rahoituspäätösten valmistelussa ja päätöksenteossa noudatetaan Akatemian tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

Akatemia pyrkii määrätietoisesti varmistamaan arviointipaneelien tasapuolisen sukupuolijakauman ja vahvistaa monimuotoisuusnäkökulmia arviointipaneelien kokoamisessa.

Päätöksentekoelementit seuraavat sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista tutkimusrahoituksesta päätettäessä. Erityisesti seurataan uusien rahoitusmuotojen tai nykyisiin tehtyjen muutoksien vaikutusta tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen.

Tutkimusrahoitusta ja tutkimustehtäviä koskevan päätöksenteon läpinäkyvyyteen sekä eri sukupuolten tasapuoliseen arviointiin esimerkiksi perheväpöiden aiheuttamien tutkijanuran katkosten osalta kiinnitetään myös erityistä huomiota.

1.5.3. Avoin tiede

Avoimuus on tieteen ja tutkimuksen keskeinen periaate. Se parantaa tutkimuksen laatua mm. edistämällä tutkimustulosten toistettavuutta ja kriittistä arviointia. Se edistää tutkimuksen vaikuttavuutta mm. parantamalla tutkimustiedon ja -aineistojen saatavuutta ja sitä kautta myös aineistojen tehokkaampaa käyttöä.

Akatemia edellyttää tutkimushankkeissaan sitoutumista julkaisujen avoimeen saatavuuteen ja edistää tutkimusaineistojen ja -menetelmien avointa saatavuutta. Tavoitteena on, että tutkimuksen tuottamat ja hyödyntämät julkaisut, tiedot ja aineistot, niiden metatiedot sekä käytetyt menetelmät ovat helposti saatavilla jatkokäyttöä varten.

Akatemia on sitoutunut noudattamaan Suomalaisen tutkimusyhteisön avoimen tieteen ja tutkimuksen julistuksessa 2020–2025 esitettyjä periaatteita, toimintatapoja ja tavoitteita.

Akatemia on tiedejulkaisujen avointa saatavuutta edistävän rahoittajayhteisö cOAlition S:n jäsen ja edellyttää Plan S:n mukaisia toimia rahoittamillaan hankkeilta. Akatemia edellyttää rahoittamiaan tutkijoita ja tutkimushankkeita saattamaan Akatemian rahoituksella kokonaan tai osittain tuotetut vertaisarvioidut artikkelit välittömästi julkaisemisen jälkeen avoimesti saataviksi. Akatemia kehottaa julkaisemaan myös tiedekirjat ja monografiat avoimesti.

Tutkimushankkeissa ja tutkimusinfrastruktuurihankkeissa tuotetut tutkimusaineistot tulee saattaa avoimesti saataviksi mahdollisimman pian tutkimustulosten julkaisemisen jälkeen tutkijan tieteenalan kannalta tärkeissä kansallisissa tai kansainvälisissä arkistoissa. Tämä edellyttää myös, että tutkimuksen suorituspaikat huolehtivat tarvittavasta opastuksesta ja tallennusinfrastruktuurin käyttömahdollisuudesta. Mikäli tutkimusaineistoa ei voi avata jatkokäyttäväksi, sen metadata on kuitenkin tallennettava kansalliseen tai kansainväliseen hakupalveluun.

Aineistoilla on erilaisia julkisuuden asteita kaikille täysin avoimesta salassa pidettävään. Aineiston julkaisijan on varmistettava, ettei julkaiseminen ole viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain, tietosuojalainsäädännön tai tekijänoikeuslain vastaista. Avattaessa aineistoa sen lisensoinnista on huolehdittava.

1.5.4. Kestävän kehityksen tavoitteet

Suomen Akatemia on tehnyt kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen vuosille 2022 – 2025. Sitoumuksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta kestävän kehityksen periaatteista ja korostaa niiden merkitystä tutkimusrahoitus-toiminnassa ja tutkimuksen toteuttamisessa. Lisäksi sitoumuksen tavoitteena on aktiivisella vaikuttavuusviestinnällä tuoda esille tutkimuksen mahdollisuuksia edistää kestävää kehitystä.

Akatemia edellyttää kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamisissa hankkeissa. Tutkimussuunnitelmassaan hakija esittää, miten hanke edistää kestävää kehitystä ja vastaavasti hankkeen loppuraportissa kerrotaan, miten hanke ja sen tulokset ovat edistäneet kestävää kehitystä. Lisäksi kestävä kehitys huomioidaan akatemiaohjelmateemoja ja muiden temaattisten rahoitusmuotojen sisältöjä valmisteltaessa sekä tutkimusinfrastruktuurirahoituksessa.

1.5.5. Vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteet

Suomen Akatemia on linjannut vuonna 2020 noudattavansa vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteita kaikessa rahoitustoiminnassaan. Linjauksen tukena on Akatemian sitoutuminen kansainvälisiin ja kansallisiin julistuksiin tutkijan arvioinnin kehittämisesessä. Julistuksiin lukeutuvat tutkijan arvioinnin kehittämiseen liittyvä *DORA-julistus* (Declaration of Research Assessment), kansainvälinen sopimus tutkimuksen arvioinnin uudistamisesta (CoARA) sekä Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan (TSV) *Tutkijanarvioinnin hyvät käytännöt. Vastuullisen tutkijanarvioinnin kansallinen suositus*.

Akatemian arviointiprosessit kuvataan avoimesti, ja asiantuntijat sekä päätöksentekijät perehdytetään vastuulliseen toimintatapaan. Lehtiperusteisen metriikan sijaan arvioidaan ensisijaisesti erilaisten tutkimustuotosten laatua, ja huomioidaan tutkijanuran monimuotoisuus sekä urakatkokset. Päätöksenteossa otetaan huomioon moninaiset tutkijan urapolut, vaikuttavuus ja avoimuuden edistäminen.

2. Hakemusten arviointi ja päätöksenteko

Akatemia painottaa kaikessa tutkimusrahoituksessaan strategiansa mukaisesti tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tieteen uudistumista. Suomen Akatemian tutkimusrahoitus perustuu kilpailuun ja kansainväliseen vertaisarviointiin.

2.1. Hakemusten vertaisarviointi

Määräraahakemuksista pyydetään yleensä tieteellisen asiantuntijaneelin lausunto tai vähintään kaksi yksittäisen asiantuntijan antamaa ulkopuolista arviointia. Käytettävät asiantuntijat ovat pääsääntöisesti kansainvälisiä alansa arvostettuja tutkijoita tai muilla perusteilla hakemuksen suhteen vertaisia. Asiantuntijan ollessa esteellinen hän ei voi osallistua kyseisen hakemuksen arviointiin. Akatemian päätöksentekuelinten jäseniä pääsääntöisesti ei käytetä asiantuntijoina hakemusten vertaisarvioinnissa. Hakuohjeituksessaan ja arviointikriteereissään Akatemia noudattaa vastuullisen tieteen ja vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteita, jotka on kuvattu luvussa 1.5.

Hakemusten tieteellisessä arvioinnissa käytetään seuraavia perusteita rahoitusmuotojen tavoitteet huomioiden:

- tutkimussuunnitelmassa kuvatun tutkimuksen tieteellinen laatu, innovatiivisuus ja uutuusarvo sekä vaikuttavuus tiedeyhteisössä
- tutkimussuunnitelman toteuttamiskelpoisuus (ml. vastuullinen tiede)
- hakijan / tutkimusryhmän pätevyys hankkeen toteuttamiseksi sekä mahdollinen tutkijankoulutus
- tutkimusympäristön ja yhteistyöverkoston laatu (ml. tutkijoiden liikkuvuus)
- kuvatun tutkimuksen soveltuvuus rahoitusmuodon mahdollisiin erityistavoitteisiin (ml. yhteiskunnallinen vaikuttavuus)

Akatemiatutkijan tehtävän hakemuksen vertaisarvioinnissa sovelletaan edellä mainittuja kriteereitä ja lisäksi kiinnitetään huomiota hakijan mahdollisuuteen saavuttaa luvussa 3.1.1.2. kuvatut rahoitusmuodon tavoitteet.

Organisaatiolähtöisissä rahoitusmuodoissa vertaisarviointi sisältää edellisten lisäksi tai niiden sijaan muita, seuraavassa esitettyjä arviointiperusteita.

Tutkimusinfrastruktuurien rahoituksessa käytettävät arviointiperusteet ovat

- tutkimusinfrastruktuurin kansallinen ja kansainvälinen tieteellinen ja koulutuksellinen merkitys ja lisäarvo
- tutkimusinfrastruktuurin laaja ja monimuotoinen vaikuttavuus
- tutkimusinfrastruktuurin omistajuus, osaaminen ja organisaatiorakenne
- tutkimusinfrastruktuurin toiminnan kypsyys, pitkäjänteisyys ja vastuullisuus
- tutkimusinfrastruktuurin toiminnan digitaalisuuden ja teknologisen kehittyneisyys

Yliopistojen profiloitumisen vahvistamisessa käytettävät arviointiperusteet ovat

- suunnitelman kytkeytyminen yliopiston strategiaan ja strategiaan kehittämistoimiin
- esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuus, uskottavuus ja seuranta
- suunnitelmat tavoitteena olevan tutkimuksen kansainvälisen tason saavuttamiseksi tai ylläpitämiseksi profiloitumisalueilla
- profiloitumiseen pohjautuvien uusien avausten syntymisestä ja niiden resursoinnista huolehtiminen
- yliopiston kokonaissitoutuminen profiloitumiseen ja tutkimuksen laadun kehittämiseen
- muiden yliopistojen, tutkimuslaitosten ja muun yhteiskunnan kanssa (ml. infrastruktuuriyhteistyö) tehtävän yhteistyön ja työnjaon merkitys profiloitumisalueilla sekä sen kansallinen lisäarvo
- suunnitelman merkitys monimuotoisen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi

Lippulaivaohjelmassa käytettävät arviointiperusteet ovat

- Tutkimuksen tieteellinen laatu
 - tutkimuksen sijoittuminen kansainväliseen tasoon verrattuna
 - suunnitelma tutkimuksen laadun ja uudistumisen edistämisestä
 - tutkijakunnan tieteelliset ansiot ja pätevyys
 - tutkimusympäristön korkea laatu ja sen kehittyminen
 - kyky houkutella parhaita tutkijoita
- Tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus
 - osoitettu taloudellista kasvua tukeva ja/tai osoitettu innovaatio-ekosysteemiä/ekosysteemejä tukeva sekä mahdollinen muu yhteiskunnallinen vaikuttavuus
 - suunnitelma vaikuttavuuden vahvistamisesta ja muuntautumiskyvystä
 - kytkeytyminen innovaatioverkostoihin ja -ekosysteemeihin ja muihin tutkimuksen hyödyntämisen kannalta tärkeisiin tahoihin
 - kyky houkutella vaikuttavuuden kannalta keskeisiä toimijoita
- Organisaation sitoutuminen sekä muiden tahojen osallistuminen
 - organisaation strategian ja lippulaivan välinen yhteys
 - organisaation panostukset ja niiden kehittyminen
 - lippulaivan kokoonpanon ja kumppanuuksien tarkoituksenmukaisuus ja potentiaali toiminnan kannalta
 - yhteistyökumppaneiden roolit ja niiden tuomat resurssit
 - esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuus ja seuranta
 - lippulaivan tuoma lisäarvo

Ideat ratkaisuiksi – tutkimuksen hyödyntämisen rahoitus – rahoitusmuodossa rahoitetaan hankkeita, joiden tutkimuksen hyödyntäminen pohjautuu Akatemian jo rahoittamaan korkealaatuiseen tutkimukseen ja tutkimushankkeisiin.

Käytettävät arviointiperusteet ovat

- tutkimushankkeessa toteutetun tutkimuksen hyödyntämisen innovatiivisuus ja hyödyntämispotentiaali sekä taloudellinen tai muu vaikuttavuus yhteiskunnassa
- tutkimuksen hyödyntämissuunnitelman toteuttamiskelpoisuus, innovatiivisuus
- yhteistyörakenteiden ja -verkostojen sekä tutkimustulosten potentiaalisten hyödyntäjärühmien laatu, laajuus ja merkitys hyödyntämiselle.

2.2. Rahoituspäätösten perusteet

Päätöksentekaelimen (toimikunta, jaosto, tutkimusinfrastruktuurikomitea) rahoituspäätös perustuu hakemuksen vertaisarviointiin ja muihin alla mainittuihin tiedepoliittisiin tavoitteisiin. Näiden pohjalta tehdyn päätöksen perustelu kirjataan päätökseen.

Lähtökohtana on, että rahoitettava hanke palvelee suomalaista tutkimusta, yhteiskuntaa sekä kansainvälistä yhteistyötä. Korkeaan tavoitetasoon ja uusiin avauksiin pyrkiviin tutkimushankkeisiin sisältyy aina myös epäonnistumisen riski. Riski ei kuitenkaan ole myönteisen päätöksen este. Tavoitteena on, riskeistä tietoisena, antaa mahdollisuus tieteellisiin läpimurtoihin sekä lisätä tutkimuksen ja tieteen uusiutumiskykyä.

Akatemian hyväksymiä tiedepoliittisia tavoitteita rahoituspäätöksiä tehtäessä ovat esimerkiksi

- tutkimuksen kansainvälisyyden edistäminen
- tieteen uudistuminen
- tutkimuksen monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden edistäminen
- akatemiaohjelman hankkeista rahoituspäätöksiä tehtäessä akatemiaohjelman erityistavoitteet
- nuoren tutkijasukupolven ja naisten tutkijanuran edistäminen
- vastuullisen tieteen käytäntöjen edistäminen
 - hyvä tieteellinen käytäntö kuten tutkimuseettisten kysymysten asianmukainen käsittely
 - aineettomien oikeuksien periaatteiden huomioiminen
 - sukupuolten välisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen
 - avoimen tieteen käytäntöjen toteuttaminen ja edistäminen
 - kestävän kehityksen tavoitteiden huomioiminen
 - vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteiden huomioiminen
- tutkimuksen laajempi vaikuttavuus
 - tieteellisen tutkimuksen hyödyntämisen edistäminen
 - innovaatiotoimintaan kytkeytyvän tutkimuksen edistäminen
- laajempien tutkimuskokonaisuuksien toteuttaminen
- huippuyksiköiden tukeminen

Rahoituspäätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä kiinnitetään lisäksi huomiota seuraaviin seikkoihin:

- hankkeen vastuullisen johtajan taito ja kokemus hankkeen johtamisessa
- miten hankkeen vastuullinen johtaja ja tutkimusryhmä ovat osoittaneet kykenevänsä hallitsemaan tutkimusvaroja
- hankkeessa työskentelevien tutkijoiden yhteys suomalaiseen tutkimusyhteisöön
- luottamuksen vaarantuminen Akatemian toiminnan puolueettomuutta tai riippumattomuutta kohtaan

3. Rahoitusmuodot

Akatemiassa käytettävissä olevat rahoitusmuodot on jaettu kolmeen eri kategoriaan. Tutkijälähtöisessä rahoituksessa hakija hakee itselleen tai tutkimusryhmälleen rahoitusta valitsemaansa aiheeseen. Organisaatiolähtöisessä rahoituksessa hakijana on tutkimusorganisaatio. Temaattinen rahoitus on tutkimusryhmille tarkoitettua ja aiheeltaan ennalta rajattua, se voi olla myös kansainvälistä rahoitusyhteistyötä. Kansainvälisen tutkimusyhteistyön erityisrahoitus sisältää mm. kansainvälisen liikkuvusrahoituksen.

3.1. Tutkijälähtöinen rahoitus

3.1.1. Tutkijantehtävät

Tutkijan henkilökohtaisen rahoituksen tavoitteena on edistää kansainvälisesti korkeatasoisen tutkijakunnan kehittymistä eri aloilla, tukea tutkijan pätevytyymistä ja etenemistä urallaan.

Suomen Akatemian hallitus tai toimikunta voi ennen haun avautumista päättää tutkijan rahoituksen suuntaamisesta tavoitteellisesti, määrääjäksi ja kertaluonteisesti hallituksen taikka toimikunnan etukäteen ilmoittamalle alalle tai tarkoitukseen. Haku voi olla usean toimikunnan tai rahoittajan kanssa yhteinen. Rahoituspäätökset tekee joko toimikunta tai hallituksen asettama jaosto. Rahoituksen päätyttyä voidaan arvioida rahoituksen suuntaamisen tulokset ja lisäarvo.

3.1.1.1. Akatemiaprofessorin tehtävä

Akatemiaprofessoriksi valittava on oman alansa kansainvälisesti arvostettu huippuasiantuntija, jonka tieteellisellä toiminnalla arvioidaan olevan merkittävää vaikuttavuutta tiedeyhteisöön ja yhteiskuntaan.

Akatemiaprofessorin tehtävään voidaan valita henkilö, joka on osoittautunut eteväksi tutkijaksi ja jonka voidaan katsoa vaikuttavan merkittävästi tutkimuksen edistymiseen sekä akatemiaprofessuurikauden aikana että sen jälkeen. Tehtävä on tarkoitettu huippututkijalle määräaikaiseen

täysipäiväiseen tutkimustyöhön ja siihen liittyvään toimintaan. Akatemia-professori toteuttaa tutkimussuunnitelmaansa, johtaa tutkimusryhmänsä työtä ja antaa ohjausta nuorille tieteenharjoittajille. Akatemiaprofessorin työtehtäviin sisältyy ilman erillistä korvausta annettavaa opinnäytetöiden ohjausta sekä tutkimustyöhön liittyvää opetusta.

Akatemiaprofessorin tehtävään myönnetään rahoitus enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jatkokauden edellytyksenä on aiemman akatemiaprofessorikauden tuloksellinen toiminta sekä tieteellisesti kunnianhimoinen, uudistumista osoittava tutkimussuunnitelma. Toimikunta myöntää akatemiaprofessorille hakemuksesta tutkimusrahoitusta toimikaudelle.

Suomen Akatemia myöntää akatemiaprofessorin tehtävän palkkausmäärärahan 9 100 euron kuukausipalkan mukaan. Hakija voi hakemuksessaan ilmoittaa, kuinka suuren osan vuosipalkastaan hän hakee Akatemiasta. Tämä on syytä huomioida varsinkin, jos henkilöllä on samanaikaisesti Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) rahoitus tai mahdollinen Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) -rahoitus.

3.1.1.2. Akatemiatutkijan tehtävä

Akatemiatutkijan tehtävä on tarkoitettu urallaan nopeasti edenneiden nuoren tutkijasukupolven tutkijoiden tukemiseksi.

Akatemiatutkija on lupaava nuoren tutkijasukupolven tutkija. Rahoitus tukee hänen tutkimustyötään siten, että hän voi pätevästi ja edetä merkittävästi urallaan kohti vaativimpia tutkijantehtäviä sekä vakiinnuttaa asemansa kansallisessa ja kansainvälisessä tutkijayhteisössä. Uusi akatemiatutkija tekee tieteellisesti korkeatasoista, vaikuttavaa ja tiedettä uudistavaa tutkimusta.

Akatemiatutkijan tehtävää voi hakea tutkija, jonka ensimmäisestä tohtorin tutkinnosta on kulunut vähintään kaksi ja enintään seitsemän vuotta. Akatemiatutkijan tehtävä on tarkoitettu tutkijalle, joka ei ole vielä vakinaisessa ja johtavassa tutkijantehtävässä. Johtavia tutkijantehtäviä ovat esimerkiksi professorin, apulaisprofessorin tai tutkimusjohtajan tehtävät tai muut niihin rinnastuvat tehtävät.

Akatemiatutkijan suorituspaikka on Suomessa oleva organisaatio, jonka kautta tutkimusrahoituksen maksatus tapahtuu. Akatemiatutkija voi kautensa aikana työskennellä eripituisia jaksoja esimerkiksi ulkomaisessa yliopistossa.

Akatemiatutkijan tehtäviin kuuluu neljän vuoden rahoituskauden aikana 4 kk ammattimaisen tutkijan uran kannalta tärkeitä muita kuin tutkimustehtäviä. Näitä voivat olla esimerkiksi opetus- ja ohjaustyö, hallinnolliset tehtävät, vuorovaikutus- tai vaikuttamistyö tai muut, organisaation ydintehtäviin liittyvät tehtävät. Tämä yhteensä 4 kk työtä vastaavan ajan palkkaus toteutetaan siten, että akatemiatutkijan kokonaiskustannusarvioon voi sisällyttää siitä enintään 2 kk.

Akatemiatutkijalle myönnetään rahoitus neljäksi vuodeksi. Rahoitusta voidaan myöntää omaan palkkaan sekä muihin tutkimussuunnitelman toteuttamisen kuluihin.

3.1.1.3. Kliinisen tutkijan tehtävä

Suomen Akatemia tukee kliinisessä työssä olevia lääkäreitä tai muita kliinistä potilastyötä tekeviä tutkijoita rahoittamalla osa-aikaista tutkimustyötä. Tavoitteena on edistää kliinistä tutkijanuraa yhteistyössä esimerkiksi yliopistosairaaloiden kanssa ja rohkaista kliinisessä työssä olevia lääkäreitä ja muita tutkijoita tekemään tutkimusta potilastyön ohella.

Hakijana on kliinisessä työssä oleva tohtorintutkinnon suorittanut lääkäri tai muu tohtorintutkinnon suorittanut terveydenhuollon ammattilainen, joka tekee potilastyötä. Rahoitusta ei myönnetä yliopistoissa päätoimisina tutkijoina toimiville.

Määrärahalta tuetaan kliinisen tutkijan palkkauskuluja osa-aikaisessa tutkimustyössä (20–50 prosenttia työajasta). Työaikajärjestelyistä sovitaan etukäteen, varsinkin jos tutkimustyö ja kliininen työ tehdään eri suorituspaikoissa. Palkkaukseen tarkoitetun määrärahan lisäksi voidaan myöntää rahoitusta myös tutkimuskuluja varten. Akatemia rahoittaa kliinisen tutkijan tehtävän kokonaiskustannuksista enintään 70 prosenttia. Hakemuksessa esitettävään kokonaiskustannusarvioon sisällytetään hakijan palkkaus- ja tutkimuskulut. Kliinisen tutkijan rahoitus on tyypillisesti nelivuotinen. Asianomainen toimikunta päättää vuosittain rahoitusmuodon budjetista.

Kliinisen tutkijan suorituspaikka on suomalainen organisaatio, jonka kautta tutkimusrahoituksen maksatus tapahtuu.

3.1.1.4. Aikaisemmat tutkijan tehtävän rahoitusmuodot

Akatemialla on ollut käytössään tutkijan tehtäviin seuraavat rahoitusmuodot

- viisivuotinen akatemiatutkijan tehtävä
- kolmivuotinen tutkijatohtorin tehtävä

Näistä rahoitusmuodoista on tehty viimeiset rahoituspäätökset viimeistään 31.12.2022. Rahoitusmuotoina ne ovat siten edelleen olemassa, kunnes viimeistenkin rahoituspäätösten rahoituskaudet ovat päättyneet ja rahoituksesta on raportoitu.

Vuoden 2022 osalta rahoituspäätökset perustuvat Tutkimusrahoituksen päätösten perusteet -asiakirjaan 17.6.2021. Aikaisempina vuosina viisivuotisen akatemiatutkijan tehtävän ja tutkijatohtorin tehtävän saaneisiin sovelletaan rahoitusta haettaessa ja siitä päätettäessä voimassa ollutta TRP -asiakirjaa sekä rahoitusehtoja.

Vaikka viisivuotisia akatemiatutkijan tehtäviä ei enää myönnetä, tieteelliset toimikunnat voivat myöntää viisivuotisen akatemiatutkijan tehtävän

saaneelle henkilölle rahoitusta tutkimusryhmän perustamiseen, tutkimuskuluihin, kansainväliseen yhteistyöhön ja liikkuvuuteen ja muihin tutkimuskuluihin. Rahoituskauden aikana näihin päätöksiin voidaan hakea ja saada muutosta.

3.1.2. Tutkimusryhmille osoitettava rahoitus

3.1.2.1. Akatemiahankkeet

Akatemiahanke rakentuu tieteellisesti laadukkaan ja kunnianhimoisen tutkimussuunnitelman ympärille, jota korkeatasoinen tutkimusryhmä tai tutkimusryhmien konsortio toteuttavat. Akatemiahankkeilla edistetään tutkimuksen laatua, tieteellistä ja muuta vaikuttavuutta, tieteen uudistumista ja monimuotoisuutta. Tavoitteena on kansainvälisesti mahdollisimman korkean tieteellisen tason tutkimus, mahdolliset tieteelliset läpimurrot sekä tutkimusyhteistyö parhaiden kansainvälisten ryhmien kanssa.

Akatemiahankkeen vastuullisella johtajalla tulee olla tohtorin tutkinnon lisäksi muuta merkittävää näyttöä tieteellistä työstä. Yleensä hän on professorin tai dosentin tasoinen tutkija.

Akatemiahankerahoitus on tarkoitettu hankkeen välittömiin kustannuksiin, jotka syntyvät esimerkiksi tutkimusryhmän tutkijoiden palkasta, julkaisutoiminnasta ja muista tutkimuskuluista, matkoista, kotimaisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä ja liikkuvuudesta ja tutkijankoulutuksesta ulkomailla sekä kansainvälisten hankkeiden valmistelusta aiheutuvista kuluista. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkauksesta ks. edellä kohta 1.3.1.1. Akatemiahankerahoitus mitoitetaan yleensä nelivuotiseksi.

Tässä luvussa edellä sanottu koskee myös suunnatun akatemiahankerahoituksen hakuja (ks. alla). Seuraavia rajoituksia sovelletaan **ainoastaan** akatemiahankehaussa.

- Jos hakijalla on jo meneillään akatemiaprofessorin tehtävään osoitettu rahoitus, Akatemia ei tutki hänen uutta akatemiahankehakemustaan. Akatemiahankehakemus voidaan kuitenkin tutkia akatemiaprofessorin tehtävän rahoituskauden viimeisenä vuotena ja rahoitus voidaan myöntää siten, etteivät rahoituskaudet ole päällekkäisiä.
- Jos hakijalla on meneillään akatemiaturkijan tehtävään osoitettu rahoitus, Akatemia ei tutki hänen akatemiahankehakemustaan. Akatemiahankehakemus voidaan kuitenkin tutkia ja rahoitus voidaan myöntää, kun hankkeen rahoituskausi alkaa hakijan akatemiaturkijan tehtäväkauden kahden viimeisen vuoden aikana.
- Jos hakija toimii meneillään olevan akatemiahankkeen vastuullisena johtajana, Akatemia ei tutki hänen uutta akatemiahankehakemustaan. Kuitenkin, jos hakija toimii meneillään olevan akatemiahankkeen konsortion osahankkeen johtajana, uusi akatemiahankehakemus voidaan tutkia ja hakijalle voidaan myöntää rahoitus akatemiahankkeeseen perustellusta syystä.

- Tutkimuksen huippuyksikön johtajan, varajohtajan tai sen tutkimusryhmien johtajien akatemiahankemuksesta ei tutkita huippuyksikön kolmen ensimmäisen toimintavuoden aikana.

Akatemiahankkeen suorituspaikkana on suomalainen organisaatio, jonka kautta tutkimusrahoituksen maksatus tapahtuu.

Suunnattu akatemiahankerahoitus

Suomen Akatemian hallitus tai toimikunta voi ennen asianomaisen haun avautumista päättää akatemiahankerahoituksen suuntaamisesta tavoitteellisesti, määräajaksi ja kertaluonteisesti hallituksen taikka toimikunnan etukäteen ilmoittamalle alalle tai tarkoitukseen. Haku voi olla usean toimikunnan tai rahoittajan kanssa yhteinen. Sillä voidaan myös osallistua muiden organisaatioiden koordinoimiin tutkimusohjelmiin. Rahoituspäätökset tekee joko toimikunta tai hallituksen asettama jaosto. Hankkeiden päätyttyä voidaan arvioida rahoituksen suuntaamisen tulokset ja lisäarvo.

3.1.2.2. Ideat ratkaisuksi – tutkimuksen hyödyntämisen rahoitus

Ideat ratkaisuksi -tutkimuksen hyödyntämisen rahoitusmuoto on tarkoitettu Akatemian rahoittaman tutkimuksen hyödyntämiseksi toteutettavuuden todentamiseen ja vahvistamaan niiden pohjalta syntyvää monipuolista tutkimustulosten hyödyntämistä.

Rahoituksella voi esimerkiksi

- vahvistaa ja nopeuttaa tutkimuksen ja tiedon tehokasta hyödyntämistä sekä lisätä tutkimustulosten vaikuttavuutta
- edistää tutkimuksesta syntyvää taloudellista tai muuta yhteiskunnallista vaikuttavuutta
- pilotoida tai testata tutkimustuloksia kokeellisesti tai käytännön olosuhteissa
- kehittää uusia toimintamalleja elinkeinoelämän, julkishallinnon tai kolmannen sektorin tarpeisiin.

Rahoitus lisää tutkimusorganisaatioiden ja tutkijoiden osaamista tutkimuksen hyödyntämisessä ja tarjoaa tutkijoille mahdollisuuden monipuolistaa yhteistyöverkostojaan ja laajentaa osaamistaan yritys- ja sidosryhmäyhteistyössä.

Rahoitusta voi käyttää Akatemian rahoittamasta tutkimuksesta kumpuavien tutkimustulosten hyödyntämiseen. Rahoitusmuodon yksittäiset haut voidaan suunnata joko yksittäisille tutkijoille tai tutkimusryhmille. Hakemukset arvioidaan arviointipaneeleissa.

3.1.2.3. Tutkimuksen huippuyksikköohjelma

Huippuyksikkö on tutkimusyhteisö, joka on saavuttamassa oman alansa kansainvälisen parhaimmiston tai on jo sen saavuttanut. Se voi muodostua yhdestä tai useasta tutkimusryhmästä, jotka toimivat keskenään kiinteässä yhteistyössä toteuttaen yhteistä tutkimussuunnitelmaa.

Suomen Akatemia valitsee tutkimuksen huippuyksiköiksi uudistumiskykyisiä, tieteellisesti erittäin korkeatasoisia ja yhteiskunnallisesti vaikuttavia tutkimusyhteisöjä. Huippuyksikköohjelmassa uudistuminen toteutetaan uusien tutkimusaiheiden, menetelmien, lähestymistapojen ja tutkimusryhmien muodossa. Huippuyksikköohjelman isäntäorganisaatioiden kanssa toteutettava pitkäjänteinen yhteisrahoitus mahdollistaa riskin ottamisen ja uudet avaukset.

Akatemia valitsee huippuyksiköt kansainvälisten arviointien ja tutkimuspoliittisten näkökohtien perusteella kahdeksaksi vuodeksi. Ensisijaiset arviointikriteerit ovat tutkimussuunnitelman tieteellinen laatu, uudistuminen ja vaikuttavuus. Huippuyksikön kahdeksan vuotta kestävä kausi jakaantuu kahteen osaan (5 + 3 vuotta).

Huippuyksiköiden ensimmäisen neljän vuoden toiminta arvioidaan tieteellisesti viidentenä vuonna. Arvioinnin perusteella huippuyksikkö voi jatkaa toimintaansa viimeiset kolme vuotta korkeammalla, samalla tai matalammalla rahoitustasolla. Huippuyksikön toiminta voidaan myös päättää arvioinnin perusteella ensimmäisen viiden vuoden jälkeen, mikäli tutkimussuunnitelman tavoitteet eivät ole toteutuneet. Huippuyksikköohjelma arvioidaan Akatemian rahoituksen päätyttyä.

3.1. Organisaatiolähtöinen rahoitus

3.1.2. Tutkimusinfrastruktuurien rahoitus (FIRI)

Tutkimuksen infrastruktuureita koskevilla rahoituspäätöksillään Suomen Akatemia vahvistaa tutkimusinfrastruktuurien kykyä vastata sekä nykyisiin että tulevaisuuden tieteellisiin haasteisiin tuottaen uutta tietoa, vahvistaen tutkimusympäristöjen monimuotoista vaikuttavuutta, pysyen kansainvälisesti kilpailukykyisinä, kasvattaen osaamista sekä toimien vuorovaikutteisessa yhteistyössä TKI-toimijoiden kanssa. Suomen Akatemia rahoittaa kansallisesti merkittävien ja tieteellistä tutkimusta edistävien tutkimusinfrastruktuurien hankkimista, perustamista tai vahvistamista.

Tutkimusinfrastruktuurit ovat tutkimuslaitteistojen, -aineistojen ja niihin liittyvien palveluiden varanto, joka lisää suomalaisen tutkimus-, koulutus- ja innovaatiojärjestelmän vaikuttavuutta ja kansainvälistä vetovoimaa. Tutkimusinfrastruktuuripalvelut mahdollistavat tutkimus- ja kehitystyön, tukevat tutkijankoulutusta ja opetusta sekä ylläpitävät ja kehittävät tutkimus- ja innovaatiokapasiteettia ja näin edistävät tutkimuksen laatua, uudistumista ja kilpailukykyä, vahvistavat tutkimusympäristöjen monimuotoista

vaikuttavuutta sekä lisäävät kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Tutkimusinfrastruktuurit voivat sijaita yhdessä paikassa taikka olla hajautettuja kokonaisuuksia tai virtuaalisia infrastruktuureja.

FIRI-rahoituksen hakijana on yliopisto tai muu tutkimusorganisaatio. Haku voi olla avoin tai tavoitteiden ja/tai hakijoiden suhteen kohdennettu.

Usean organisaation yhteishankkeissa on yksi vastuutaho; osapuolten keskinäiset toimintaa ja taloutta koskevat vastuut osoitetaan hakemuksessa. Yhteishankkeissa tulee osapuolten kesken kirjallisesti sopia infrastruktuurin käytöstä, omistusosuuksista ja sijoituspaikasta, myös rahoituskauden jälkeisenä aikana.

Tutkimusinfrastruktuureille myönnetty Akatemian FIRI-rahoitus on tarkoitettu tutkimusinfrastruktuurin investointikuluihin kuten rakentamiseen tai merkittävään päivittämiseen esimerkiksi laitteiden ja järjestelmien hankintaan, datan hallinnan kehittämiseen sekä palveluiden muodostamiseen ja niissä tarvittavan osaamisen kehittämiseen. Hankintojen on tultava osaksi nykyistä tai rakenteilla olevaa kansallista tai kansainvälistä tutkimusinfrastruktuuria, joka on avoimesti tiedeyhteisön yhteiskäytössä. Hankinnoissa voidaan mahdollisuuksien mukaan soveltaa ns. innovatiivista hankintaa. Rahoitusta voi myös käyttää yhteistyön rakentamiseen TKI-toimijoiden kanssa. Rahoitusta voidaan myöntää myös palkkauskuluihin, kun palkattavan henkilön toimenkuva liittyy yllä kuvattuihin toimintoihin. FIRI-rahoitusta ei ole tarkoitettu tutkimusinfrastruktuurin käyttökuluihin tai pysyväisluonteisiin toimintamenoihin. Rahoituskausi on enintään viisi vuotta.

Rahoitusta voidaan myöntää myös EuroHPC:n kansallisena vastinrahoituksena. Suomen Akatemian rahoituksen myöntämisen ehtona on siinä tapauksessa myönteinen rahoituspäätös EuroHPC-yhteisyryitykseltä.

Jos hakijalla on jo meneillään Akatemian rahoitusta tutkimusinfrastruktuureille, voidaan samaan tutkimusinfrastruktuurin toimintoon myöntää rahoitusta vain erityisen painavasta syystä.

3.1.3. Yliopistojen profiloitumisen vahvistaminen kilpailulla rahoituksella

Yliopistojen profiloitumisen tukeminen kilpailulla rahoituksella -rahoitusmuodon tavoite on tukea ja nopeuttaa yliopistojen strategioiden mukaista profiloitumista tutkimuksen laadun kehittämiseksi. Rahoitus on määräaikaista ja sitä voidaan myöntää yliopiston oman strategiansa pohjalta valitsemiin alueisiin, joiden edistymistä tällä rahoituksella voidaan nopeuttaa. Yliopistoilta pyydetään kokonaiskuvaa suunnittelemistaan profiloitumis- ja työnjakotoimista.

Yliopistot laativat omien strategioidensa pohjalta tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittämisen konkreettiset suunnitelmat. Suunnitelmissa yliopistot kuvaavat suunnitellut toimet, joilla vahvistetaan vahvuuksia, teemaattisia kokonaisuuksia ja / tai nousevia tutkimusalueita ja antavat toimille selkeän aikataulun. Hakemukset sisältävät myös kuvauksen siitä,

miten työnjako ja yhteistyö muiden suomalaisten yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten, sairaanhoitopiirien ja muiden toimijoiden kanssa tullaan toteuttamaan. Hakemuksiin liittyy myös kustannusarvio.

Rahoitusta hakevat yliopistot, kukin yliopisto yhdellä hakemuksella. Hakemukset arvioidaan Suomen Akatemian järjestämässä kansainvälisessä asiantuntijapaneelissa. Yliopiston johto kutsutaan asiantuntijapaneeliin haastatteluun. Arviointi keskittyy sekä yliopiston esittämän koko toimintasuunnitelman, että yksittäisten profiloitumistieteiden ja toimien merkittävyyteen, konkreettisuuteen sekä realistisuuteen. Asiantuntijapaneeli asettaa hakemukset paremmuusjärjestykseen.

Rahoituspäätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä otetaan huomioon Akatemialta haettavan rahoituksen suhde suunniteltuihin profiloitumistieteisiin ja yliopiston tutkimusrahoituksen kokonaisuuteen sekä yliopistojen loppu- ja väli- ja väliraportointi jo rahoitettujen profiloitumistieteiden edistymisestä.

3.1.4. Lippulaivaohjelma

Lippulaivaohjelman tavoitteena on vahvistaa korkeatasoisen tutkimuksen ja vaikuttavuuden osaamiskeskittymiä niiden laadun ja vaikuttavuuden nostamiseksi entistä korkeammalle tasolle. Lippulaivassa yhdistyvät korkeatasoinen tutkimus, taloudellista kasvua tukeva ja/tai muu merkittävä yhteiskunnallinen vaikuttavuus, vahva yhteistyö elinkeinoelämän ja sen innovaatio-ekosysteemien ja muun yhteiskunnan kanssa, muuntautumiskyky sekä isäntäorganisaation tai isäntäorganisaatioiden vahva sitoutuminen.

Lippulaiva on laadukkaasti, joustavasti ja vaikuttavasti toimiva osaamiskeskittymä, jossa on samanaikaisesti meneillään useita eri hankkeita ja muita toimintoja. Toimintakauden aikana lippulaivat kehittyvät merkittävästi ja pystyvät samalla muuntautumaan omaa toimintaansa systemaattisesti uudistaen ja laajentaen.

Hakijana voi toimia korkeakoulu tai valtion tutkimuslaitos tai niiden muodostama konsortio. Rahoitettavat lippulaivat valitaan sekä erinomaisen tieteellisen tason että merkittävän kasvu- ja muun vaikuttavuuden perusteella kahdeksan vuoden rahoituskauden ajaksi.

Lippulaivojen isäntäorganisaatioiden tulee merkittävästi kohdentaa resurssejaan sekä kasvattaa panostustaan lippulaivan toimintaan rahoituskauden aikana. Lisäksi lippulaivalla tulee olla merkittävästi kansallista ja kansainvälistä kilpailtua tutkimusrahoitusta ja sen toiminnan kehittämistä tukevat myös esim. yrityksiltä, julkiselta sektorilta tai kansalaisjärjestöiltä työhön osoitetut resurssit. Lippulaivan kaikki resurssit ja niiden kehittymisen suunnitelmat kuvataan tarkasti tutkimus- ja vaikuttavuussuunnitelmassa ja ne otetaan huomioon hakemusten arvioinnissa.

Uusien lippulaivahakemusten arviointi tapahtuu vertaisarviointipaneeleissa, joiden toimintaa tukevat erillisarvioitsijoiden lausunnot. Lisäksi arvioinnissa parhaiten menestyneiden lippulaivahakijoiden edustajat haastatellaan.

Päätöksenteossa priorisoidaan korkeatasoisiksi arvioituja lippulaivahakemuksia, joiden aihepiirit täydentävät ja vahvistavat jo rahoituksessa olevien lippulaivojen kokonaisuutta.

3.2. Temaattinen rahoitus ja muu rahoituksen kohdentaminen

Temaattisia rahoitusmuotoja ovat akatemiaohjelmat ja niihin liittyvät kansainväliset rahoitushaut sekä strategisen tutkimuksen rahoitus, joka kuvataan STN:n sivuilla (www.aka.fi/stn). Muu rahoituksen kohdentaminen sisältää erityisrahoitukset sekä kansainvälisen tutkimusyhteistyön erityisrahoituksen ml. tutkijoiden liikkuvuusrahoitus ja sopimuksiin perustuvat jäsenmaksut.

3.2.2. Akatemiaohjelmat

Akatemiaohjelma on temaattinen, tavoitteellinen ja koordinoitu kokonaisuus, jossa monimuotoisella ohjelmatoiminnalla tuetaan korkeatasoista, uudistuvaa ja vaikuttavaa tutkimusta sekä edistetään kansainvälistä ja kansallista tutkimusyhteistyötä sekä kestävää kehitystä. Akatemiaohjelmissa voivat korostua esimerkiksi nousevan tutkimusalan vahvistaminen, yhteiskunnan haasteisiin liittyvän tutkimuksen tukeminen, kansallinen ja kansainvälinen rahoitusyhteistyö, suomalaisten tutkijoiden tukeminen kv-yhteistyössä ja rahoitushauissa ja/tai vaikuttamistyö esim. kansainvälisten hakujen sisältöihin.

Akatemiaohjelmien aiheet voivat syntyä tieteen lähtökohdista ja ennakkoinnin avulla yhteiskunnallisesti tärkeiksi tunnistetuista tarpeista. Akatemiaohjelmien yhteydessä voidaan toteuttaa yhteishakuja muiden suomalaisten ja ulkomaalaisten tutkimusrahoittajien kanssa.

Akatemiaohjelmahankkeen vastuullisella johtajalla tulee olla tohtorin tutkinnon lisäksi muuta merkittävää näyttöä tieteellistä työstä. Yleensä hän on professorin tai dosentin tasoinen tutkija. Jos hakija on osallistunut haettava olevan akatemiaohjelman suunnitteluun tavalla, joka tuottaa hänelle kilpailuetua muihin hakijoihin nähden, Akatemia ei tutki hänen hakemustaan. Edellä tarkoitettussa asemassa ovat muiden ohella akatemiaohjelman valmistelu- tai johtoryhmän jäsenet tai pysyvät asiantuntijat.

Päätökset akatemiaohjelmien käynnistämisestä ja niiden taloudellisista voimavaroista tekee Suomen Akatemian hallitus. Päätöksiä tehdessään hallitus arvioi ohjelman tavoitteita ja edellytyksiä tutkimuksen uudistamiseen. Ohjelmien mahdollinen rahoitus mitoitetaan yleensä vähintään neljälle vuodelle.

Hallituksen päätöksen jälkeistä akatemiaohjelman valmistelua, johtamista, seurantaa ja arviointia varten voidaan asettaa johtoryhmä, joka koostuu toimikuntien jäsenistä ja muiden rahoittajien ja/tai sidosryhmien edustajista.

Ohjelman tieteellisestä koordinaatiosta vastaa ohjelman johtoryhmä yhdessä hallintovirastossa työskentelevän ohjelmapäällikön kanssa.

Akatemian hallitus asettaa jaoston, joka päättää aiesuunnitelmien perusteella niistä hakijoista, joilta pyydetään varsinainen hakemus (kaksivaiheisissa hauissa), sekä rahoitettavista hankkeista. Akatemiaohjelman päätyttyä arvioidaan sen tavoitteiden toteutumista ja tuloksia.

3.3.2. EU:n elpymisvälineen erityisrahoitus; vihreän ja digitaalisen siirtymän avainalat

EU:n elpymisvälineen ja Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän avainalat -rahoituksella edesautetaan vihreää ja digitaalista siirtymää (ns. kaksoissiirtymä) tukemalla tutkimusta, joka edistää hiilineutraalisuuteen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyviä ratkaisuja sekä niihin liittyviä digitaalisia teknologioita. Tavoitteena on tämän aihepiirin olemassa olevien osaamiskeskittymien vahvistuminen ja osaamisen kasvattaminen myös niiden ulkopuolella.

Rahoitusta voivat hakea monitieteiset konsortiot, jotka toimivat yhteistyössä eri toimijoiden ja tutkimustulosten hyödyntäjien kanssa. Hakemuksia voi jättää kaikilta tutkimusaloilta.

Hakemusten vertaisarvioinnissa on keskeisenä kriteerinä, miten hanke toteuttaa haun tavoitteita. Hakemus, joka vertaisarvioinnin perusteella ei toteuta haun tavoitteita riittävän hyvin tai joka ei ole tieteellisesti riittävän korkeatasoinen, arvioidaan kevennetysti. Päätöksenteossa varmistetaan, että rahoitettavat hankkeet kohdistuvat EU:n elpymisvälineen ja Suomen kestävän kasvun ohjelman mukaisesti sekä vihreää että digitaalista siirtymää edistäviin toimiin. Rahoituskauden päätyttyä arvioidaan rahoituksen tavoitteiden toteutumista ja tuloksia.

3.3.3. Kansainvälisen tutkimusyhteistyön erityisrahoitus

Suomen Akatemia hyödyntää eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) tarjoamia mahdollisuuksia suomalaisen tutkimuksen hyväksi aktiivisesti ja monipuolisesti. Tutkimusyhteistyötä edistetään myös pohjoismaisessa yhteistyössä sekä Euroopan ulkopuolisten maiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Yhteistyöstä Venäjän ja Valko-Venäjän kanssa Akatemian hallitus päättää erikseen.

Akatemia voi rahoittaa temaattisia hankehakuja muiden pohjoismaiden kanssa (erityisesti NordForsk-yhteistyö), EU:n komission ja muiden EU-jäsenmaiden kanssa (erityisesti ERA-Net-ohjelmat ja Horisontti Euroopan yhteisrahoitteiset kumppanuusohjelmat) sekä EU:n ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Akatemia tukee myös tutkijoiden kansainvälistä verkottumista ja tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttöä maksamalla kansainvälisten organisaatioiden (esim. CERN, EMBL, IIASA, EUI) jäsenmaksuja ja kattamalla tutkijoiden kuluja näihin osallistumiseksi. Lisäksi Akatemia rahoittaa muun muassa kahdenvälisen sopimusten pohjalta suomalaisten tutkijoiden työskentelyä ulkomailla ja ulkomaalaisten tutkijoiden

kutsumista Suomeen. Suomen Akatemia voi rahoittaa liikkuvuusrahoituksella tutkijoita, joiden työskentely Ukrainassa on estynyt Venäjän hyökkäyksen seurausten vuoksi vuonna 2022 tai sen jälkeen. Tällöin voidaan rahoittaa myös niitä tutkijoita, jotka ovat jo paenneet Ukrainasta Suomeen tai johonkin muuhun maahan.

Toimikunnan toteuttaman yhteishaun rahoituspäätökset tekee toimikunta. Kansainväliseen sopimukseen perustuvan yhteishaun rahoituspäätökset tekevät luottamuselin määräytyy sen mukaan, mille luottamuselimelle hallitus kohdentaa rahoituksen. Luottamuselimet noudattavat Akatemian yleisiä rahoitusperiaatteita, ellei sopimuksesta aiheudu muuta.

NordForsk-ohjelmissa rahoituspäätökset tekee NordForskin hallitus, jossa Suomen Akatemialla on edustus. NORFACE- ja HERA-ohjelmissa päätökset tehdään ko. ohjelmien päätöselimissä.

3.3.4. Temaattisen rahoituksen erityisrahoitusmuodot

Akatemian hallitus voi päättää uudesta erityisrahoitusmuodosta tutkimusrahoituksen kohdentamisen erityistarpeita varten. Tällaisia tarpeita voi nousta esimerkiksi ajankohtaisesta yhteiskunnallisesta tarpeesta. Tällaisessa erityisrahoitusmuodossa voidaan järjestää yksi tai useampia hakuja.

Päätätessään uudesta erityisrahoituksen rahoitusmuodosta Akatemian hallitus määrittelee rahoitusmuodolle asetettavat tavoitteet, hakukelpoisuuden, arviointi- ja päätöksenteon perusteet, mikäli ne poikkeavat tässä asiakirjassa mainituista yleisperusteista, raportoinnista sekä rahoituskauden päätyttyä tehtävän arvioinnin perusteet rahoitusmuodon tavoitteiden toteutumisesta.

Tällaisia erityisrahoitusmuotoja ovat olleet muun muassa seuraavat:

- Ilmastonmuutostutkimuksen erityisrahoitus (ks. TRP 15.6.2020)
- EuroHPC:n, kvanttietokoneiden käyttöönoton ja suurteholaskennan hyödyntämisen erityisrahoitus (ks. TRP 19.4.2021)
- Kriisivalmiuden ja huoltovarmuuden erityisrahoitus (ks. TRP 26.6.2020)
- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnan kumppanuusverkostojen erityisrahoitus (ks. TRP 26.6.2020)
- COVID-19 -epidemian erityisrahoitus (ks. TRP 1.4.2020; TRP 18.5.2020; TRP 15.6.2020)

4. Linjausten taustaa

Suomen Akatemian hallitus on antanut edellä esitetyt linjaukset noudatettaviksi tieteellisille toimikunnille, tutkimusinfrastruktuurikomitealle, jaostoille ja hallintovirastolle Suomen Akatemiasta annetun lain 4 §:n nojalla. Hallintovirasto antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset, ohjeet ja tiedotteet

tutkimusrahoituksen hakemisesta, määrärahojen käytöstä ja maksamisesta sekä määrärahan saajan raportointivelvollisuudesta.

Määrärahojen myöntämisessä, käyttämisessä, maksamisessa ja käytön valvonnassa otetaan lisäksi huomioon muun muassa:

- Suomen Akatemiasta annettu laki (922/2009) ja asetus (979/2009)
- yliopistolaki (558/2009)
- hallintolaki (434/2003)
- valtion talousarviosta annettu laki (423/1988) ja asetus (1243/1992)
- valtionavustuslaki (688/2001)
- laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
- laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006)
- laki oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin (656/1967)
- laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- tietosuojalaki (1050/2018)
- Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus (679/2016)
- maatalousyrittäjän eläkelaki (1280/2006)
- laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016)
- yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
- Komission asetus (EY) Nro 1407/2013, EY:n perustamissopimuksen artiklan 87 ja artiklan 88 soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen
- Valtion talousarvio vuodelle 2024
- Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian välinen tulos-sopimus vuosille 2024-2027 ja voimavarat vuodelle 2024

sekä seuraavat Suomen Akatemian hallituksen hyväksymät asiakirjat tai periaatepäätökset:

- Suomen Akatemian strategia (5.6.2023)
- Suomen Akatemian johtosääntö (27.6.2014)
- Suomen Akatemian julkisen talouden suunnitelmaehdotus 16.10.2023
- Suomen Akatemian kansainvälisyyden edistämisen linjaus 2023-2030 (8.11.2023)
- Tutkimusinfrastruktuurien pitkän aikavälin suunnitelma 2030 (11.12.2023)
- Suomen Akatemian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2022-2023 (Suomen Akatemian hallituksen päätös 15.12.2021)
- Päätös hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta Akatemian rahoittamassa tutkimuksessa (15.1.2013)
- Suomen Akatemian kestävä kehityksen sitoumus vuosille 2022-2025 (2.6.2022)
- Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen kohdentaminen vuodelle 2024 (8.11.2023)
- Esteellisyysmuistio (5.2.2016)

- Suomen Akatemian hallituksen 16.3.2022 periaatepäätös uuden akatemiatutkijan rahoitusmuodon pääpiirteistä.
- Suomen Akatemian hallituksen 7.4.2022 periaatepäätös, jota sovelletaan Venäjän ja Valko-Venäjän kanssa tehtävään yhteistyöhön ja sen keskeyttämiseen.
- Päätös korkeakoulukeksintölain soveltamisesta Suomen Akatemiassa (14.11.2006)

sekä seuraavat asiakirjat ja päätökset:

- Euroopan unionin komission suositus 11.3.2005 eurooppalaisesta tutkijoiden peruskirjasta ja tutkijoiden työhönoton säännöstöstä
- Kokonaiskustannusten laskenta ja niihin perustuva yhteisrahoitus. Kokonaiskustannusmallia yhteisrahoitteisten hankkeiden budjetoinnissa ja seurannassa selvittävän hankkeen loppuraportti. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 9/2007.
- Tutkimuksen avoimuudella yllättäviä löytöjä ja luovaa oivaltamista: Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta 2014–17. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:20
- Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020.
- The European Code of Conduct for Research Integrity; ALLEA, All European Academies, 2017
- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tiekartta - Kestävän ja kehittyvän yhteiskunnan ratkaisuja tuottava Suomi. Valtioneuvosto 23.4.2020. Kansallinen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden päivitetty tiekartta 14.12.2021.
- Suomalaisen tiedeyhteisön avoimen tieteen ja tutkimuksen julistus 2020-2025 (<https://avointiede.fi/fi/julistus>)
- Tutkijanarvioinnin hyvät käytännöt. Vastuullisen tutkijanarvioinnin kansallinen suositus (<https://avointiede.fi/fi/linjaukset-ja-aineistot/kotimaiset-suositukset/tutkijanarvioinnin-hyvät-kaytannot>)
- The Declaration on Research Assessment (DORA) (www.sfdora.org)
- cOAlition S ja Plan S -sitoumus 2019 (<https://www.coalition-s.org/principles-and-implementation/>)
- CoARA - Coalition for Advancing Research Assessment. The Agreement on Reforming Research Assessment
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023
- Suomen kestävän kasvun ohjelma. Elpymis- ja palautumissuunnitelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:52. (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163176/VN_2021_52.pdf?sequence=4&isAllowed=y)
- Hyvän hallinnon käsikirja Suomen Akatemian päätöksentekijöille 2022. Muistio 5.1.2022.
- Suomen Akatemian tieteellisten toimikuntien linjaukset